Europos Sąjungos
oficialusis leidinys

LT
C serija

C/2024/1570

2024 3 5

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Jaunimo vaidmuo kaimo plėtros srityje“

(nuomonė savo iniciatyva)

(C/2024/1570)

Pranešėja **Nicoletta MERLO**

Plenarinės asamblėjos sprendimas	2023 1 25
Teisinis pagrindas	Darbo tvarkos taisyklių 52 straipsnio 2 dalis
	Nuomonė savo iniciatyva
Atsakingas skyrius	Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius
Priimta skyriuje	2023 11 22
Priimta plenarinėje sesijoje	2023 12 14
Plenarinė sesija Nr.	583
Balsavimo rezultatai	
(už / prieš / susilaikė)	193 / 0 / 1

1. **Išvados ir rekomendacijos**

1.1. Norint sukurti geresnę ateitį visiems, Europai reikia jaunimo vizijos, įsipareigojimo ir dalyvavimo. Kaimo vietovės atlieka nepaprastai svarbų vaidmenį užtikrinant ekonominę ir socialinę sanglaudą. Labai svarbu užtikrinti vienodą požiūrį į jaunimą ir visapusišką jaunimo dalyvavimą tiek kaimo, tiek miesto aplinkoje.

1.2. Reikia parengti visapusiškas priemones išsamiems duomenims apie gyventojus, bendruomenės dalyvavimą ir jaunimo poreikius kaimo vietovėse rinkti. Investicijos į mokslinius tyrimus ir suskirstytų duomenų analizę yra nepaprastai svarbios įgyvendinant tikslines investicijas, politiką ir paslaugas. Atsižvelgdamas į tai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) palankiai vertina ES kaimo vietovių stebėjimo centro įsteigimą ir ragina sutelkti dėmesį į duomenų, orientuotų į jaunimą, rinkimą ir keitimąsi gerosios praktikos pavyzdžiais.

1.3. EESRK pabrėžia, kad siekiant užtikrinti ilgalaikį ES politikos, kuri darytų poveikį, įgyvendinimą, svarbu laikytis holistinio ir tarpsektorinio požiūrio, apimančio tinkamumo kaimo vietovėms užtikrinimą ir ES jaunimo testą.

1.4. Siekiant, kad kaimo vietovės taptų patrauklesnės jaunimui, būtina, kad viešosios, komercinės ir jaunimui skirtos paslaugos, kokybiškas užimtumas ir švietimas, skaitmeninė ir fizinė infrastruktūra, viešasis transportas, laisvalaikio veikla ir jaunimo klubai būtų prieinami ir lengvai pasiekiami.

1.5. Tokios iniciatyvos kaip Kaimo paktas ([1]) ir jaunimui skirti veiksmai (įskaitant švietimą, mokymą, sportą ir savanorišką veiklą), taip pat ES programos, pavyzdžiui, programa „Erasmus+“, Europos solidarumo korpuso programa ([2]), LEADER / bendruomenės inicijuota vietos plėtra (BIVP) ([3]) ir jaunimo vadovaujamos iniciatyvos ir projektai atlieka nepaprastai svarbų vaidmenį suteikiant jaunimui daugiau galimybių ir skatinant juos dalyvauti kaimo plėtros procese.

1.6. EESRK mano, kad labai svarbu skatinti dalyvavimo būdus kartų kaitai ir įtraukesniam bei daugiašaliui valdymo modeliui užtikrinti, įtraukiant jaunimo organizacijas, organizuotą pilietinę visuomenę bei politikos formuotojus ir pripažįstant naujus būdus, kuriais jaunimas dalyvauja naudodamasis technologijomis ir socialiniais tinklais.

([1]) https://ruralpact.rural-vision.europa.eu/rural-pact_en
([2]) https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_21_5402
([3]) https://ec.europa.eu/enrd/leader-clld_en.html

1.7. EESRK nuomone, siekiant skatinti tvarią ekonomiką kaimo vietovėse, nepaprastai svarbu suteikti kokybiškas užimtumo galimybes su stabiliomis ir konkurencingomis darbo sutartimis, tinkama socialine apsauga ir parama verslumui. Ypatingą dėmesį reikėtų skirti nesimokančiam, nedirbančiam ir mokymuose nedalyvaujančiam jaunimui (NEET), moterims, neįgaliesiems, pažeidžiamiems asmenims ir marginalizuotoms bendruomenėms. EESRK mano, kad siekiant skatinti sąžiningą konkurenciją, ginti darbuotojų teises ir sudaryti vienodas veiklos sąlygas, būtina išplėsti ir stiprinti kolektyvines derybas, stiprinti socialinį dialogą ir užtikrinti socialinės paramos sąlygų mechanizmo taikymą.

1.8. Labai svarbu sudaryti palankesnes sąlygas jauniems kaimo verslininkams lengviau naudotis žeme ir gauti kreditą, taip pat remti trumpas tiekimo grandines, kad kaimo vietovėse būtų skatinama tvari ekonomika ir darnus kaimo bendruomenių vystymasis. Manome, kad svarbu suteikti jaunimui prieigą prie žemės ūkio paskirties žemės, kuri šiuo metu nedirbama, ir sukurti žemės banką tiems jauniesiems ūkininkams, kurie nori joje ūkininkauti. Išperkamoji nuoma suteiktų jauniems žmonėms galimybę veiksmingai vykdyti gamybinę veiklą šiuo metu apleistuose žemės plotuose.

1.9. Mokymas ir švietimas visais lygmenimis atlieka itin svarbų vaidmenį skatinant kaimo plėtrą. Juose turėtų būti taikomas pokyčius skatinantis požiūris, atsižvelgiant į vietos padėtį ir bendruomenės poreikius. Organizuota pilietinė visuomenė gali atlikti svarbų vaidmenį ir turėtų būti įtraukta planuojant tokią kryptį ir jos laikantis. Be to, mūsų nuomone, svarbu, kad švietimas suteiktų jaunimui žinių apie žemės ūkio maisto produktų sektorių, siekiant priartinti jį prie kaimo pasaulio, paaiškinti pagrindines maisto sąvokas ir pabrėžti svarbų gamintojų vaidmenį žemės ūkio maisto produktų grandinėje. Todėl manome, kad būtina į mokyklų mokymo programas įtraukti žemės ūkio maisto produktų gamybos dalyką.

1.10. EESRK pabrėžia, kad tiek per Europos įgūdžių metus, tiek ir po jų būtina sutelkti dėmesį į įgūdžius, reikalingus žaliajai pertvarkai valdyti ir tvaraus vystymosi veiksmams įgyvendinti.

1.11. EESRK pabrėžia Europos universitetų kaimo vietovėse ir decentralizuotų viešųjų paslaugų vaidmenį teikiant konkrečius kaimo bendruomenių poreikius atitinkančias švietimo, mokymo, orientavimo ir konsultavimo paslaugas. Šiuo požiūriu taip pat galėtų būti naudinga įtraukti pilietinės visuomenės organizacijas ir stiprinti bei plėtoti neformalųjį švietimą.

2. **Jaunimas – pagrindinis kaimo vietovių turtas**

2.1. Europai reikia visų jaunuolių vizijos, įsipareigojimo ir dalyvavimo kuriant geresnę ateitį, kuri būtų tvari, įtrauki ir skaitmeninė, nepaisant to, ar šie jaunuoliai gyvena kaimo ar miesto vietovėse ([4]). Dabartinės krizės, pavyzdžiui, klimato kaita, biologinės įvairovės nykimas, pastarojo meto pandemija ir karas Ukrainoje, aiškiai parodė mūsų dabartinės sistemos pažeidžiamumą ir skubų poreikį keisti paradigmą ir pereiti prie mums reikalingos tvarios ekonomikos ([5]). Šiomis aplinkybėmis principas nė vienos teritorijos ir nė vieno piliečio nepalikti nuošalyje turi būti pagaliau įgyvendintas.

2.2. Ilgalaike ES kaimo vietovių vizija ([6]) siekiama iki 2040 m. sukurti stipresnes, sujungtas, atsparias ir klestinčias kaimo vietoves. Nepaisant to, kad 2021 m. beveik trečdalis ES gyventojų (137 mln. asmenų) gyveno kaimo vietovėse ([7]), vis dar esama didelių skirtumų tarp kaimo ir miesto vietovių. Todėl labai svarbu užtikrinti vienodą požiūrį į jaunimą ir visapusišką jaunimo dalyvavimą tiek kaimo, tiek miesto aplinkoje, taip pat stiprinti kaimo ir miesto ryšius ([8]) visose valstybėse narėse. Kaimo vietovės atlieka labai svarbų vaidmenį užtikrinant ekonominę ir socialinę sanglaudą, įskaitant tvarios maisto gamybos srityje, tačiau jos taip pat susiduria su gyventojų, ypač jaunimo, mažėjimo problema ([9]).

2.3. 2019–2027 m. ES jaunimo strategija ([10]) yra bendradarbiavimo ES jaunimo politikos srityje sistema. Ja siekiama propaguoti jaunuolių dalyvavimą demokratiniame gyvenime ir užtikrinti jų aktyvų dalyvavimą visuomenėje. Strategijoje daugiausia dėmesio skiriama trims pagrindinėms sritims (sutelkti, susieti jaunimą ir suteikti jam galių) ir ji apima 11 konkrečių Europos jaunimo veiksmų.

2.4. Jaunimo tikslu Nr. 6 „Kaimo jaunimo pažanga“ siekiama kelių tikslų:

([4]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Holistinės tvarios kaimo ir miesto plėtros strategijos kūrimas“ (OL C 105, 2022 3 4, p. 49).
([5]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Tvari ekonomika, kurios mums reikia“ (OL C 106, 2020 3 31, p. 1).
([6]) COM(2021) 345.
([7]) *Urban-rural Europe – introduction*, Eurostatas (https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Urban-rural_Europe_-_introduction#Area_and_population).
([8]) https://www.iied.org/rural-urban-linkages
([9]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Ilgalaikė ES kaimo vietovių vizija“ (OL C 290, 2022 7 29, p. 137).
([10]) https://youth.europa.eu/strategy_lt

— užtikrinti jaunimui tinkamą infrastruktūrą, įskaitant viešąsias paslaugas, duomenų perdavimo ryšį ir galimybes rasti būstą kaimo vietovėse,

— kurti kaimo vietovėse tvarias, kokybiškas darbo vietas, kurios būtų prieinamos jaunimui,

— skatinti jaunimui skirtos veiklos decentralizaciją, įgalinant juos prisidėti prie vietos bendruomenių veiklos,

— aktyviai skatinti kaimo vietovių jaunimo dalyvavimą sprendimų priėmimo procesuose,

— užtikrinti kaimo vietovių jaunuoliams lygias galimybes įgyti kokybišką išsilavinimą, pasinaudoti mentoryste ir mokymu ir

— kurti teigimą kaimo vietovių įvaizdį ir propaguoti kaimo tradicijas.

2.5. Kaimo jaunimas yra vertingas išteklius, kuris suteikia idėjų, įkvėpimo ir energijos, kad kaimo vietovės taptų stipresnės, labiau susietos, atsparios ir klestinčios. Jaunimo kūrybiškumas ir entuziazmas suteikia jam galimybę aktyviai dalyvauti kaimo bendruomenėse ir skatinti naują ekonominę veiklą, kuri padeda kurti darbo vietas vietos lygmeniu.

2.6. Pripažįstant itin svarbų jaunimo vaidmenį kaimo plėtros srityje, labai svarbu turėti visapusiškas priemones, kurios leistų rinkti išsamius duomenis apie gyventojus, bendruomenių dalyvavimą ir jaunimo poreikius kaimo vietovėse. Investicijos į mokslinius tyrimus ir suskirstytų duomenų analizę (atsižvelgiant į tokius veiksnius kaip lytis, mokslo kvalifikacija, tautybė, galimas pažeidžiamumas ir kt.) yra nepaprastai svarbios vykdant tikslines investicijas, politiką ir teikiant paslaugas, atitinkančias konkrečius tiriamų sričių poreikius. Šiuo atžvilgiu EESRK palankiai vertina tai, kad Europos Komisija įsteigė ES kaimo vietovių stebėjimo centrą ([11]), ir ragina sutelkti dėmesį į duomenų, susijusių su jaunimu, rinkimą.

2.7. Skatinimas keistis gerosios praktikos pavyzdžiais yra nepaprastai svarbus kuriant veiksmingą politiką, kuria didinamas kaimo vietovių potencialas ir jos daromos patrauklesnės jaunimui. Dalijimasis patirtimi ir naudojimasis Europos ištekliais gali padėti siekti šių tikslų, užtikrinant, kad kaimo vietovės taptų klestinčia jaunimo aplinka. Nepaprastai svarbu pripažinti ir skatinti žemės ūkio maisto produktų sektorių kaip patrauklių galimybių jaunimui kaimo vietovėse kūrėją.

2.8. Labai svarbu visuose ES Komisijos padaliniuose laikytis holistinio požiūrio, kuris apima tinkamumo kaimo vietovėms užtikrinimą ([12]) ir ES jaunimo testą ([13]). Taikant šį požiūrį bus užtikrintas ilgalaikis ir veiksmingas ES politikos įgyvendinimas, sumažinta nelygybė ir atsižvelgta į dabartinių ir būsimų kartų poreikius kaimo ir miesto vietovėse. Atsižvelgiant į tai, reikia užtikrinti tvirtą kaimo ir miesto vietovių ryšį.

3. **Kaip paversti kaimo vietoves patraukliomis jaunimui**

3.1. 2020 m. gegužės 26 d. Tarybos išvadose dėl daugiau galimybių jaunimui kaimo ir atokiose vietovėse ([14]) pripažįstama, kad ES gyventojai senėja, visų pirma kaimo ir atokiose vietovėse bei salose, ir kad reikia užtikrinti geresnes galimybes naudotis viešosiomis ir komercinėmis paslaugomis, kokybiškomis darbo vietomis ir švietimu, skaitmeninėmis ir fizinėmis infrastruktūromis, viešuoju transportu, laisvalaikio veikla ir geresnį jų pasiekiamumą.

3.2. Šiose išvadose valstybes narės raginamos skatinti laikytis požiūrio, kuriuo siekiama mažinti nelygybę tarp kaimo ir (arba) atokių vietovių bei miesto vietovių ir plėtoti įvairius sektorius apimančias priemones, kuriomis būtų atsižvelgiama į jaunimo šiose vietovėse perspektyvą ir požiūrį. Tai apima verslumo ir įvairių užimtumo galimybių žemės ūkyje ir kitoje ekonominėje veikloje, taip pat socialinėje ekonomikoje ir kooperatyvuose skatinimą. Valstybių narių taip pat prašoma įtraukti jaunimą į vietos bendruomenių gyvenimą įvairiomis aktyvaus pilietiškumo priemonėmis ir jaunimui skirtomis priemonėmis, ir skatinti ES programų ir iniciatyvų, pavyzdžiui, LEADER / Bendruomenės inicijuota vietos plėtra, programos „Erasmus+“, Europos solidarumo korpuso, Europos socialinio fondo ir Jaunimo garantijų iniciatyvos sinergiją.

3.3. Nepaisant kai kuriose valstybėse narėse padarytos pažangos, vis dar sunku pritraukti jaunimą į kaimo vietoves, dažniausiai dėl tinkamų paslaugų, įperkamo būsto, kokybiško užimtumo galimybių trūkumo ir kliūčių asmeniniam ir profesiniam tobulėjimui. Dažnai pirmenybė teikiama miesto ir priemiesčių, o ne kaimo vietovėms.

([11]) https://observatory.rural-vision.europa.eu
([12]) https://rural-vision.europa.eu/action-plan/cross-cutting/rural-proofing_lt
([13]) https://www.youthforum.org/topics/eu-youth-test
([14]) OL C 193, 2020 6 9, p. 3.

3.4. Įgyvendinus šiose išvadose išdėstytus pasiūlymus padidėtų kaimo ir atokių vietovių patrauklumas jaunimui, nes dėl veiksmingo pasiūlymų taikymo kaimo vietovėse neabejotinai padaugėtų galimybių jaunimui.

3.5. Konkrečiai, reikia atlikti šiuos veiksmus:

— skatinti laikytis įvairius sektorius apimančio požiūrio rengiant jaunimo politiką ir strategijas siekiant mažinti nelygybę tarp kaimo ir (arba) atokių miesto ir vietovių,

— įgalinti jaunimą kaimo bendruomenėse taikant dalyvavimo modelius, įtraukiant jaunimo organizacijas ir organizuotą pilietinę visuomenę bei įgyvendinant ES jaunimo testą,

— užtikrinti, kad valstybės narės ir ES programos remtų, finansuotų ir teiktų pirmenybę jaunimo paslaugoms ir jaunimo klubams, ypač toms, kurias teikia savanorių organizacijos atokiose vietovėse,

— suteikti jaunimui ir jaunimo organizacijoms tinkamas susibūrimo vietas (įskaitant sporto ir laisvalaikio infrastruktūrą), ypatingą dėmesį skiriant pažeidžiamiems arba neįgaliems asmenims,

— gerinti kelionių tarp kaimo ir miesto vietovių galimybes investuojant į infrastruktūrą ir darnų judumą, įskaitant vietos viešojo transporto paslaugas, kurios turėtų būti propaguojamos ir skatinamos,

— investuoti į IT infrastruktūrą ir spartųjį plačiajuostį ryšį, kad būtų užtikrintas junglumas ir prieiga prie skaitmeninių išteklių,

— remti jaunus žmones, ketinančius grįžti į kaimo vietoves, taikant tikslines būsto nuomos ar pirkimo priemones, taip pat skatinti apleistų namų renovaciją ir žemės atnaujinimą taikant mokesčių lengvatas,

— teikti finansinę paramą, kad jaunimui būtų suteikta galimybė naudotis žeme, ir

— užtikrinti tinkamas socialinio dialogo struktūras siekiant stiprinti darbo santykius ir visiems užtikrinti deramas darbo sąlygas.

3.6. Viena iš svarbiausių žemės ūkio sektoriaus problemų yra susijusi su ūkininkų senėjimu. Nerimą kelia tai, kad tik vienas iš dešimties ūkininkų yra jaunesnis nei 40 metų. Moterų padėtis kelia dar didesnį susirūpinimą – šiai amžiaus grupei priklauso tik viena iš 20 ūkininkių. 2020 m. apie 6,5 % ES ūkių valdytojų buvo jaunesni nei 35 metų. Galimybės gauti finansavimą, žemės, kapitalo ir žinių yra ypač svarbios daugeliui jaunuolių, ketinančių dirbti žemės ūkyje ([15]). Šių itin svarbių klausimų sprendimas, taip pat kartų nelygybė ir lyčių skirtumai yra labai svarbūs būsimam žemės ūkio pramonės tvarumui ir įtraukumui.

3.7. Naujojoje bendroje žemės ūkio politikoje (BŽŪP) valstybėms narėms siūlomi sprendimai, kaip remti kartų kaitą ir lyčių lygybę, įskaitant didesnę paramą jauniesiems ūkininkams. Valstybės narės privalo skirti ne mažiau kaip 3 % tiesioginių išmokų jauniesiems ūkininkams remti. 8,5 mlrd. EUR viešųjų išlaidų skirta padėti jauniesiems ūkininkams įsteigti savo verslą ar veiklą, investuoti į ją ir ją išlaikyti pirmaisiais metais. Šiomis strategijomis siekiama 2023–2027 m. laikotarpiu padėti įsitvirtinti maždaug 380 000 naujų jaunųjų ūkininkų ([16]). Būtina užtikrinti atidžią šių priemonių stebėseną. Taip pat svarbu užtikrinti sąžiningas gamybos kainas ir ekonominį tvarumą, kad sukurti projektai būtų gyvybingi. Jei kaimo pasaulis nebus klestintis ir produktyvus, jaunimo pritraukti nepavyks.

3.8. BŽŪP tinklas ir kaimo vietovių stebėjimo centras turėtų stebėti ne tik 380 000 naujų ūkininkų tikslą, bet ir kitų užimtumo galimybių kūrimą, kartu atskleisdami kliūtis, propaguodami kartų kaitos sprendimus ir dalydamiesi informacija apie ūkininkavimo ir kitus verslo modelius, įskaitant socialinės ekonomikos ir kooperatyvų sričių verslo modelius.

([15]) Eurostato regionų metraštis, 2023 m.
([16]) 2023–2027 m. BŽŪP: Jaunieji ūkininkai, Europos Komisija.

3.9. Be žemės ūkio politikos ir fondų, nepaprastai svarbu laikytis tvirto tarpsektorinės politikos požiūrio, kurį taikant būtų atsižvelgiama į kartų kaitą. Šis požiūris padės panaikinti atotrūkį tarp kaimo vietovių ir miestų. Pavyzdžiui, norint, kad kaimo vietovės savo galimybėmis ir gyvenimo kokybe būtų tokios pat patrauklios kaip ir miesto vietovės, būtina investuoti į būstą ir susibūrimo vietas. COVID-19 pandemija ir dėl jos padidėjęs nuotolinio darbo mastas paskatino daugelį žmonių persikelti į kaimo vietoves. Deja, skaitmeninė atskirtis ir nepakankama infrastruktūra šiuose regionuose tebėra didelės problemos, darančios poveikį telekomunikacijų tinklams ir trukdančios naudotis paslaugomis.

3.10. Prie bendrosios kaimo jaunimo gerovės ir tapatybės kūrimo gali prisidėti iniciatyvos, kuriomis skatinamas bendruomenės dalyvavimas, kultūros išsaugojimas ir kartų dialogas. Tose vietovėse, kuriose bendruomeninę erdvę suteikia bažnyčios ir yra paplitusios pilietinės visuomenės asociacijos, šios iniciatyvos atlieka labai svarbų vaidmenį formuojant kultūrinę struktūrą.

3.11. Dykumėjimas, sausros ir potvyniai taip pat kelia didelę grėsmę Europos šalims ([17]). Padėtį dar labiau pablogina klimato kaita, dirvožemio erozija, netvari vandentvarka ir žemėtvarka. Tyrimai rodo, kad didelė dalis Ispanijos, pietų Italijos, pietryčių Europos ir Dunojaus deltos yra ypač dykumėjimo pažeidžiami regionai. Jei nebus imtasi jokių priemonių, iki šimtmečio pabaigos dykumėjimo rizika gali kilti maždaug 11 % Europos teritorijų. Dėl šios nerimą keliančios tendencijos gali kilti pavojus augalininkystei ir gyvulininkystei, o tai gali lemti žemės ūkio veiklos nutraukimą ir didesnį pažeidžiamumą. Reikia imtis skubių veiksmų siekiant sušvelninti klimato kaitos poveikį ir įgyvendinti tvarios žemėtvarkos praktiką, kad būtų apsaugotas Europos žemės ūkis ([18]). Susiejus šias pastangas su kartų kaita bus užtikrintas aktyvus jaunų žmonių dalyvavimas tvaraus žemės ūkio praktikoje ir puoselėjamas klimato teisingumo jausmas, užtikrinant subalansuotą ir tvarią kaimo vietovių ateitį.

3.12. Siekiant užtikrinti ilgalaikį kaimo vietovių atsparumą, būtinas abipuse pagarba ir parama grindžiamas kartų bendradarbiavimas. Kartu su programa „Erasmus+“ kaimo vietovėse ir kitomis įgalinančiomis iniciatyvomis turėtų būti vykdoma speciali mentorystės politika. Be to, siekiant užtikrinti kokybišką įgūdžių ir žinių perdavimą, reikia daugiau investuoti į pameistrystę ne tik žemės ūkio ir miškininkystės srityse, bet ir į kitus kaimo amatų, kultūros ir verslo mokymus. Būtų svarbu į mokyklų ar kitų švietimo įstaigų programas įtraukti specialias mokymo programas, skirtas miestuose gyvenantiems jaunuoliams, siekiant juos supažindinti su kaimo vietovėmis ir ūkininkavimo veikla.

3.13. Ūkininkų psichikos sveikatos problemos ir laisvo laiko trūkumas kelia papildomų sunkumų kaimo vietovių socialiniam ir ekonominiam tvarumui. Šį klausimą reikia tinkamai spręsti. Turi būti tinkamai propaguojama, remiama ir skleidžiama tokia veikla, kaip projektas *Farmwell* ([19]).

3.14. Siekiant veiksmingai propaguoti iniciatyvas ir didinti potencialą bei galimybes kaimo vietovėse, būtina išsami jaunimui skirta komunikacijos strategija, kurią parengtų visų lygių valstybinės institucijos ir su jaunimu dirbančios organizacijos.

4. **Valdymas**

4.1. Jaunimo dalyvavimas yra labai svarbus kaimo plėtrai, nes jaunimas pasisako už tvarumą ir aplinkos apsaugą. Jaunimas turėtų būti įtraukesnio daugelį suinteresuotųjų subjektų apimančio valdymo modelio centre, dalyvauti visuose sprendimų priėmimo etapuose – nuo pasiūlymų rengimo iki jų įgyvendinimo, stebėsenos ir tolesnių veiksmų ([20]), be kita ko, kuriant daugiasektores platformas. Šiais dalyvaujamaisiais kartų kaitos būdais taip pat turėtų būti pripažįstami nauji būdai, kuriais jauni žmonės dalyvauja naudodamiesi technologijomis ir socialiniais tinklais.

4.2. Jaunimo vizija, užmojai ir poreikiai turi būti nuosekliai aptariami ir svarstomi, užtikrinant veiksmingą jų įtraukimą į patvirtintus ir įgyvendinamus veiksmus, planus ir programas.

4.3. Kaimo paktas, kaimo parlamentai ([21]) ir bendruomenės inicijuota vietos plėtra (LEADER / BIVP) yra pagrindinės sistemos, kuriomis siekiama įgalinti jaunus žmones ir suteikti jiems svarbų vaidmenį. Vykdant daugiau tokių programų ir iniciatyvų bendruomenėms suteikiama galimybė veiksmingai spręsti kaimo problemas ir siekti tvarios pažangos.

([17]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Tvari vandentvarka ir klimato krizė. Žiediniai ir kiti sprendimai ES žemės ūkio maisto produktų sistemai pagal būsimą mėlynąjį kursą“ (OL C 349, 2023 9 29, p. 80).
([18]) Desertification and agriculture, EPRS.
([19]) https://farmwell-h2020.eu/
([20]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Ilgalaikė ES kaimo vietovių vizija“ (OL C 290, 2022 7 29, p. 137) ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Struktūruoto jaunimo dalyvavimo ES sprendimų priėmimo procese klimato ir tvarumo klausimais skatinimas“ (OL C 429, 2020 12 11, p. 44).
([21]) https://europeanruralparliament.com/index.php/home/about-us

4.4. Jaunimo reikalų tarybų ir jaunimo organizacijų dalyvavimas Kaimo pakto bendruomenėje nacionaliniu lygmeniu sustiprina kaimo vietovių balsą, skatina bendradarbiavimą ir padeda prisiimti konkrečius įsipareigojimus, kuriuos reikia stiprinti taikant holistinį ir teritorinį požiūrį. Reikėtų skatinti ES šalių ir ES nepriklausančių šalių keitimąsi žiniomis, priemonėmis ir geriausios praktikos pavyzdžiais.

4.5. Būtina gerinti atstovavimą kaimo jaunimui politikoje, siekiant užtikrinti, kad jų balsas būtų išgirstas ir kad būtų tinkamai atstovaujama jų poreikiams.

5. **Tvarios darbo vietos**

5.1. Žemės ūkio ir su maistu susijusiose pramonės šakose ES dirba daugiau kaip 44 mln. asmenų (vien žemės ūkio sektoriuje nuolat dirba 20 mln. asmenų) ([22]). Tačiau dėl riboto patrauklių darbo vietų skaičiaus ir daugelio užimtumo galimybių sezoniškumo šioms pramonės šakoms sunku pritraukti jaunąją kartą.

5.2. Tai, kad sektorius nėra patrauklus jaunesniems asmenims, kelia susirūpinimą dėl jo gebėjimo prisitaikyti prie sudėtingų darbotvarkių, susijusių su tvarumo, konkurencingumo ir socialiniais bei aplinkos apsaugos lūkesčiais.

5.3. Siekiant spręsti šias problemas, nepaprastai svarbu suteikti kokybiškas užimtumo galimybes su stabiliomis ir konkurencingomis darbo sutartimis, tinkama socialine apsauga ir parama verslumui. Skaitmeninė pertvarka ir sąžiningos konkurencijos taisyklės mažosioms ir vidutinėms įmonėms (MVĮ) taip pat gali paskatinti tvarią ekonomiką kaimo vietovėse, visų pirma jaunesniems asmenims.

5.4. Siekiant skatinti sąžiningą konkurenciją, ginti darbuotojų teises ir sudaryti vienodas veiklos sąlygas, būtinos tvirtos kolektyvinės derybos, sustiprintas struktūrinis socialinis dialogas ir socialinės paramos sąlygų mechanizmo taikymas kaimo vietovėse ir subnacionaliniu lygmeniu.

5.5. Kitas svarbus aspektas yra susijęs su moterų užimtumu ir šiam klausimui spręsti reikia politikos, kuria būtų siekiama visapusiškai įtraukti moteris į žemės ūkio ir maisto sektorių darbo rinką, kad būtų atremti susiję iššūkiai. Pagrindinės priežiūros infrastruktūros užtikrinimas atlieka svarbų vaidmenį didinant kaimo vietovių patrauklumą moterims ir sudarant joms palankesnes sąlygas įsitraukti į darbo rinką.

5.6. Reikėtų dėti daugiau pastangų siekiant skatinti ir remti jaunimą, kuris kaimo ir atokiose vietovėse vykdo įvairiausią ekonominę veiklą, be kita ko, teikiant švietimo ir ekonominę paramą. Gali būti naudingos kartų mentorystės ir pameistrystės programos bei sąsajos su mokymosi galimybėmis, pavyzdžiui, programa „Erasmus+“.

5.7. Trumpos tiekimo grandinės padeda užtikrinti tvaresnę, atsparesnę ir įvairesnę žemės ūkio produktų perdirbimo pramonės veiklą, kurti darbo vietas ir išlaikyti žmones kaimo vietovėse. Be to, jaunieji ūkininkai ir kaimo verslininkai dažnai vadovauja iniciatyvoms, kuriomis atnaujinama tradicinė su žeme susijusi veikla. Turėtų būti skiriamos viešosios investicijos ir parama, siekiant skatinti ir tobulinti vietos produktus. Šiose srityse veiklą vykdantys jaunuoliai turėtų būti remiami ir palaikomi.

5.8. Ribotos galimybės naudotis žeme ir sunkumai gauti kreditą, ypač jaunimui, kelia problemų žemės ūkio ir ne žemės ūkio įmonėms. Iš visų žemės ūkio gamintojų daugiausia sunkumų gauti finansavimą patiria smulkieji ūkiai, jaunieji ūkininkai, nauji žemės ūkio sektoriaus dalyviai ir novatoriški investuotojai ([23]). Sudarius palankesnes sąlygas kaimo verslininkams, ypač jauniems savininkams, lengviau naudotis žeme ir gauti kreditą, gali būti skatinama tvari ekonomika ir darnus kaimo bendruomenių vystymasis.

5.9. 6–8 mėnesių trukmės BŽŪP išmokų vėlavimas kenkia žemės ūkio sektoriaus finansiniam stabilumui ir planavimui, visų pirma jauniems žmonėms, todėl reikia spręsti šią problemą. Administracinių procesų racionalizavimas ir supaprastinimas visais lygmenimis – nuo ES iki regionų ir nacionalinio lygmens – gali padėti ir tapti paskata, ypač jaunimui, taip pat padidinti valdymo veiksmingumą ir efektyvumą.

5.10. Užimtumo galimybės kaimo vietovėse, nesusijusios su žemės ūkio sektoriumi, pavyzdžiui, turizmo, kultūros ir sporto srityse, prisideda prie darnaus šių vietovių vystymosi ir gyvybingumo bei gali pritraukti jaunimą, todėl turi būti tinkamai remiamos.

6. **Mokymas ir švietimas**

6.1. Visų lygių mokymas ir švietimas atlieka itin svarbų vaidmenį skatinant kaimo plėtrą, nes suteikia reikiamų įgūdžių ir žinių.

([22]) Žemės ūkis – ES veiksmai (https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/agriculture_lt).
([23]) *Financial needs in the agriculture and agri-food sectors in the European Union, fi-compass,* 2020.

6.2. Švietimo sistemose turėtų būti diegiamas transformatyvusis švietimas, suteikiant jaunimui galimybę skatinti sisteminius pokyčius ([24]). Naujausioje Tarpvyriausybinės klimato kaitos komisijos (IPCC) ataskaitoje teigiama, kad, „transformatyvusis mokymasis yra labai svarbus, nes padeda paskatinti ir bendrą sąmoningumą, ir kolektyvinius veiksmus“ ([25]). Pagal UNESCO apibrėžtį transformatyvusis švietimas aktyviai įtraukia asmenis per praktinę patirtį, stebėjimą ir visapusišką požiūrį. Juo skatinamas holistinis vystymasis ir žmonėms suteikiama galimybė prasmingai dalyvauti savo bendruomenėse.

6.3. 2023-iaisiais Europos įgūdžių metais, daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama įgūdžiams, reikalingiems valdyti žaliąją ir skaitmeninę pertvarką ir įgyvendinti darnaus vystymosi veiksmus. Šiais metais reikėtų atkreipti dėmesį į išbandymus, su kuriais jaunimas susiduria sparčiai besikeičiančiame pasaulyje.

6.4. Mokymas ir švietimas turėtų būti vykdomas taikant universalųjį požiūrį, atsižvelgiant į vietos padėtį ir bendruomenės poreikius. Organizuota pilietinė visuomenė, atstovaujanti dažnai besikeičiantiems piliečių poreikiams ir juos palaikanti, turėtų būti įtraukta planuojant tokią kryptį ir jos laikantis.

6.5. Būtina investuoti į įgūdžius ir kvalifikaciją, ypač atsižvelgiant į tai, kad karjera šiame sektoriuje yra nepastovi, ir į naujas darbo galimybes, kurias suteikia žalioji pertvarka ir žiedinė ekonomika, kurioms reikia specialių įgūdžių. NEET, neįgaliesiems, pažeidžiamiems asmenims ir marginalizuotoms bendruomenėms kaimo vietovėse turėtų būti teikiama tinkama parama.

6.6. Programa „Erasmus+“ ir LEADER / BIVP turėtų suteikti konkrečių galimybių ugdyti lyderystės įgūdžius ir stiprinti kaimo ir miesto jaunimo tarpusavio supratimą. Tai gali sudaryti palankesnes sąlygas jiems dalyvauti įtraukesniame daugelį suinteresuotųjų subjektų apimančiame valdymo modelyje.

6.7. Švietimas, mokymas ir moksliniai tyrimai atlieka nepaprastai svarbų vaidmenį peržiūrint žemės ūkio ir gyvulininkystės veiklą salų ir sausumos bei kalnuotose vietovėse, sudarant palankesnes sąlygas kartų kaitai šeimos ūkiuose ir užtikrinant darnų ir teritoriniu požiūriu teisingą vystymąsi ES. Siekiant patenkinti vartotojų lūkesčius dėl produkcijos kokybės ir tvarumo, labai svarbu gerinti žmogiškojo kapitalo kokybę.

6.8. Iš naujos kartos ūkių valdytojų galima tikėtis, kad jie turės reikiamų įgūdžių, kad galėtų efektyviau gaminti produkciją ir kartu saugoti aplinką, prisidėti prie pastangų, susijusių su klimato kaita, patenkinti visuomenės poreikius, susijusius su sveika ir subalansuota mityba bei gyvūnų gerove, ir neatsilikti nuo vis spartesnės mokslo ir technologijų pažangos. Turėdamas aukštesnės kvalifikacijos darbo jėgą, žemės ūkio sektorius gali padidinti savo našumą ir pajamų gavimo pajėgumus ([26]).

6.9. Europos universitetai kaimo vietovėse ir decentralizuotos viešosios paslaugos yra svarbios teikiant konkrečius kaimo bendruomenių poreikius atitinkančias švietimo, mokymo, orientavimo ir konsultavimo paslaugas. Šios institucijos prisideda prie kaimo plėtros siūlydamos atitinkamas programas ir paslaugas, kurios atitinka vietos poreikius. Šiuo atžvilgiu taip pat galėtų būti naudinga įtraukti pilietinės visuomenės organizacijas ir stiprinti bei plėtoti neformalųjį švietimą.

7. **Geriausia praktika sprendžiant kaimo jaunimo problemas**

7.1. Šiame skirsnyje aptariami geriausios praktikos pavyzdžiai, geriausiai atspindintys asmenų, organizacijų ir bendruomenių atsidavimą ir įsipareigojimą skatinti teigiamus pokyčius kaimo vietovėse, atitinka skyriuje „Išvados ir rekomendacijos“ išdėstytas rekomendacijas ir parodo, kokį transformatyvųjį poveikį jie gali turėti kaimo jaunimui. Kartu šios iniciatyvos yra geresnės ateities visiems kūrimo planas, kuriame kaimo vietovės atlieka svarbų vaidmenį užtikrinant ekonominę ir socialinę sanglaudą, o jaunimui sudaromos vienodos sąlygos ir užtikrinamas visavertis dalyvavimas tiek kaimo, tiek miesto aplinkoje.

7.2. Kalbant apie duomenų rinkimo ir jaunimo srityje vykdomų mokslinių tyrimų, kuriais siekiama nukreipti tikslines investicijas ir politiką, skatinimą, ES BŽŪP tinklo teminė grupė jaunimo užimtumo kaimo vietovėse klausimais ([27]) nustato visoje Europos Sąjungoje jaunimui kylančius iššūkius ir skatina keistis idėjomis bei iniciatyvomis, taip palengvinant dalijimąsi duomenimis ir žiniomis. Kaimo pakto bendruomenė taip pat gali padėti rinkti duomenis ir įtraukti bendruomenę.

([24]) Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė „Įgalinti jaunimą siekti darnaus vystymosi pasitelkiant švietimą“ (OL C 100, 2023 3 16, p. 38).
([25]) *Climate Change 2022: Mitigation of climate change*, p. 2871.
([26]) Eurostato regionų metraštis, 2023 m.
([27]) https://eu-cap-network.ec.europa.eu/thematic-group-rural-youth-employment-voice-rural-youth_en

7.3. Dėl būtinybės užtikrinti, kad kaimo vietovės taptų patrauklios jaunimui, Kaimo pakto bendruomenė, Europos švietimo erdvė ([28]), novatoriškas socialinis startuolis „Ca' Colonna" ([29]) ir ES programos, kaip antai „Erasmus+" ir Europos solidarumo korpusas, suteikia progą atlikti labai svarbų vaidmenį įgalinant jaunimą, didinant jo dalyvavimą kaimo plėtros procese ir užtikrinant, kad tokios paslaugos jiems būtų prieinamos. Šiomis iniciatyvomis užtikrinamos kokybiškos paslaugos, užimtumas, švietimas ir prieinama infrastruktūra.

7.4. Skatinant kartų atsinaujinimą ir daugiašalį valdymą, COCOREADO ambasadorių programa ([30]), JT programa „Youth2030" ([31]) ir projektas „RURBEST22" ([32]) įgalina jaunimą, skatina bendradarbiavimą ir pripažįsta besikeičiančius jaunimo dalyvavimo pasitelkiant technologijas ir socialinę žiniasklaidą būdus, o tai atitinka EESRK raginimą taikyti dalyvavimu grindžiamus metodus. Kaimo pakto bendruomenė taip pat skatina įvairių suinteresuotųjų subjektų dalyvavimu grindžiamą valdymą ir jaunimo bei politikos formuotojų dalyvavimą.

7.5. Kalbant apie tvarios ekonomikos ir kokybiško užimtumo svarbą, Europos mokyklinio ugdymo platforma ([33]) ir naujos programos „Erasmus" ir Europos solidarumo korpuso programos siūlo kokybišką švietimą, mokymą ir stabilias darbo sutartis. Šiomis programomis taip pat propaguojamos darbuotojų teisės ir vienodos sąlygos, parodančios mūsų įsipareigojimas skatinti kokybiškas užimtumo galimybes. Šiuo atveju Kaimo pakto bendruomenė taip pat atlieka svarbų vaidmenį propaguojant užimtumo galimybes kaimo vietovėse.

7.6. Kalbant apie rekomendaciją sudaryti palankesnes sąlygas naudotis žeme ir kreditais, pažymėtina, kad Prancūzijoje įgyvendinama iniciatyva „Maritime Public Domain" ([34]) atveria duris jauniems kaimo verslininkams ir supaprastina galimybes naudotis žeme. Taip šia iniciatyva remiama EESRK vizija, kuria siekiama, kad kaimo verslininkams būtų sudarytos palankesnės sąlygos naudotis žeme ir kreditais bei užtikrinti tvarų ekonomikos augimą.

7.7. Rekomendaciją dėl universaliojo švietimo ir mokymo papildo Europos mokyklinio ugdymo platforma, projektas COCOREADO ir programa „Eco-Schools" ([35]). Šia praktika remiamas visų lygmenų švietimas, pritaikytas prie vietos poreikių, ir atspindima įvairiapusio švietimo ir bendruomenės dalyvavimo svarba. Pasaulio maisto forumo jaunimo veiksmai už geresnę maisto ateitį ([36]) taip pat apima mokymą ir švietimą įvairiais lygmenimis, susijusiais su tvariomis maisto sistemomis.

7.8. Raginimas ypatingą dėmesį skirti įgūdžiams, reikalingiems žaliajai pertvarkai, pakartojamas pirmiau minėto forumo dėl Jaunimo veiksmų už geresnę maisto ateitį, kuris atlieka svarbų vaidmenį sprendžiant klausimą dėl įgūdžių, reikalingų žaliajai pertvarkai ir tvaraus vystymosi veiksmams, veikloje, ypač maisto sistemų ir žemės ūkio srityje.

7.9. Galiausiai, pripažįstant kaimo vietovių universitetų, decentralizacijos ir neformaliojo švietimo vaidmenį, Europos mokyklų švietimo platforma ir ambasadorių projektas COCOREADO rodo, kad kaimo bendruomenėms pritaikytas švietimas, rekomendacijos ir gairės yra ypač svarbūs. Jų dėmesys pilietinės visuomenės dalyvavimui puikiai dera su pilietinės visuomenės vaidmeniu kaimo plėtros srityje.

Briuselis, 2023 m. gruodžio 14 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pirmininkas

Oliver RÖPKE

([28]) https://education.ec.europa.eu
([29]) https://www.cacolonna.it
([30]) https://cocoreado.eu/cocoreado
([31]) https://www.unyouth2030.com
([32]) http://elard.eu/actions/rural-youth-in-action-from-local-to-european-level
([33]) https://school-education.ec.europa.eu/en
([34]) https://strugglesforlandforum.net/un-exemple-de-gestion-des-communs-lespace-public-maritime
([35]) https://www.ecoschools.global
([36]) https://www.world-food-forum.org/youth-action/en